

ILMASTOTOIMET
PUNTARISSA

TURUN
YLIOPISTO

SUOMALAISTEN ILMASTONMUUTOSASENTEET, ILMASTOHUOLI JA TOIMINTAHALUKKUUS

Aino Tiihonen, Mikko Leino, Katariina Kulha ja Maija Setälä
FACTOR-tutkimushanke, Turun yliopisto

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto | 4

2. Huoli ilmastonmuutoksesta ja tärkeimmät syyt fossiilisista polttoaineista luopumiseen | 6

2.1 Ilmastohuoli kansalaisia erottavana tekijänä

2.2 Vähentynyt vai kasvanut huoli ilmastonmuutoksesta?

2.3 Miksi Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä?

3. Halukkuus toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja ilmastotoimia koskevat asenteet | 14

3.1 Kansalaisten oma toimintahalukkuus ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi

3.2 Ilmastotoimia koskevat asenteet

4. Ilmastomuutosta koskevat tietolähteet ja luottamus niihin | 18

4.1 Mistä ja kuinka usein kansalaiset seuraavat ilmastomuutosta koskevia uutisia?

4.2 Luottamus ilmastotietoa tuottaviin tietolähteisiin

4.3 Mistä kansalaiset kokevat tarvitsevänsä lisää tietoa?

5. Yhteenveto – mitä raportin tulokset kertovat? | 24

Lähteet | 28

Suomalaisten ilmastonmuutosasenteet, ilmastohuoli ja toimintahalukkuus, kirjoittajat Aino Tiihonen, Mikko Leino, Katariina Kulha ja Maija Setälä, Turun yliopisto
ISBN (Pdf): 978-951-29-9342-02023 | Valokuvat: AdobeStock
Grafiikka ja ulkoasu: Marianna Korpi, visuaalisen viestinnän suunnittelija | Taitto: Tiina Ervasti, Ilmatieteen laitos 2023

**ILMASTOTOIMET
PUNTARISSA**

Raportti ja siinä käytetty kyselytutkimusaineisto ovat osa Ilmastotoimet puntarissa (FACTOR) -hankeessa tehtävää tutkimustyötä. Hanketta rahoittaa Suomen Akatemia.

TAULUKKO- JA KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Huoli ilmastonmuutoksesta vastaajien sukupuolen, ikäryhmän, koulutustason ja asuinpaikan tyypin mukaan (% vastaajista). | 7

Taulukko 1 a. Vastaajien kokemus, miten eri tekijät ovat lisänneet merkittävästi tai hieman heidän ilmastohuoltansa (n= 3 803). | 9

Taulukko 1 b. Vastaajien kokemus tekijöistä, jotka eivät ole vaikuttaneet heidän huoleensa ilmastonmuutoksesta (n=3 803). | 10

Taulukko 1 c. Vastaajien kokemus, miten eri tekijät ovat vähentäneet merkittävästi tai hieman heidän ilmastohuoltansa (n= 3 803). | 11

Kuvio 2. Vastaajien arvio siitä, kuinka tärkeitä eri syyt ovat sille, että Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoaineiden kulutusta (% vastaajista, n= 3 803). | 13

Kuvio 3. Halukkuus hillitä ilmastonmuutosta omalla toiminnalla vastaajien sukupuolen, ikäryhmän, koulutustason ja asuinpaikan tyypin mukaan (% vastaajista). | 15

Kuvio 4. Ilmastotoimia koskevat asenteet vastaajien sukupuolen, iän, koulutustason ja asuinalueen tyypin mukaan. Keskiarvotarkastelu asteikolla 0-1, jossa 0 tarkoittaa kaikkein torjuvinta suhtautumista ilmastotoimiin ja 1 tarkoittaa kaikkein myönteisintä suhtautumista ilmastotoimiin. (Suluissa keskihajonnat.) | 16

Kuvio 5. Kuinka usein vastaajat seuraavat ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia eri tietolähteistä (% vastaajista, n=3 803). | 19

Kuvio 6. Kuinka usein eri ikäiset vastaajat seuraavat ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia eri tietolähteistä (% vastaajista). | 20

Taulukko 2. Vastaajien arvio siitä, missä määrin he luottavat, että eri tahot tarjoavat heille luotettavaa tietoa ilmastonmuutoksesta. Keskiarvotarkastelu (kaikki vastaajat, n=3 803). | 21

Taulukko 3. Raportoituna osuus vastaajista, jotka kokevat tarvitsevänsä enemmän tietoa seuraavista ilmastonmuutokseen liittyvistä aiheista (% vastaajista, kaikki vastaajat n=3 803). | 23

1. JOHDANTO

Tämä tutkimusraportti ja siinä esitetyt tulokset perustuvat lokakuussa 2022 tehtyyn kansalliseen kyselytutkimukseen¹, jossa kartoitettiin kansalaisten ilmastoasenteita, ilmastohuolta ja ilmastotietoa. Ilmastonmuutosasenteita ja ilmastotoimia koskevia tutkimuksia on tehty Suomessa viime vuosina useita (esim. Ervasti & Mustikkamaa 2020; Lehtonen ym. 2020; Ilmastobarometrit 2015, 2019 ja 2023; Metelinen 2020 ja 2023). Nyt käsillä olevan kyselyaineiston tarkoitus onkin syventää jo aiemmin julkaistujen tutkimusten tuottamia tietoja kansalaisten ilmastonmuutosasenteista.

Aiemmat tutkimukset ovat antaneet näyttöä siitä, että yleisesti kansalaiset ovat huolissaan ilmastonmuutoksesta Suomessa ja halukkuus ilmastonmuutoksen torjumiseksi on kasvanut vuosien mittaan. Raportissa keskitymme siihen, miten viimeaikaiset yhteiskunnalliset tapahtumat koronapandemiasta Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa ovat mahdollisesti vaikuttaneet kansalaisten ilmastohuoleen. Lisäksi raportissa tarkastellaan sitä, millaisia tietolähteitä kansalaiset käyttävät ilmastoaiheisten uutisten seuraamiseen, miten luotettavina he pitävät eri toimijoita ilmastotiedon tuottajina ja miten paljon kansalaiset keskustelevat ilmastonmuutokseen liittyvistä aiheista oman lähipiirinsä kanssa. Myös median kehystykset ja ihmisten henkilökohtaiset median käyttöön liittyvät tottumukset ovat kiinnostuksemme kohteena.

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksella keskitytty demografisiin jakolinjoihin puoluesamaistumisen tai kansalaisten puoluekantojen sekä poliittisten arvojen ja asenteiden sijaan. Niin Suomessa kuin muissakin maissa ilmastonmuutoksen torjunta on kuitenkin erittäin politisoitunut aihe, ja suuret jakolinjat siihen suhtautumisessa kulkevat pitkälti puoluejaon mukaan. Aiempi tutkimus onkin keskittynyt vahvasti esimerkiksi puoluesamaistumisen tai koetun ryhmäidentiteetin sekä ilmastonmuutokseen suhtautumisen välisiin yhteyksiin (ks. esim. Fisher ym. 2022; Mayer, 2020; Metelinen, 2023; Weko, 2021). Arvo- ja asennetutkimuksen puolella sekä poliittisia jakolinjoja tutkittaessa kansalaisten ilmastoasenteet on 2000-luvulla tyypillisesti yhdistetty osaksi sosiokulttuurista ulottuvuutta tai nk. GAL-TAN-jakolinjaa² (Inglehart 1977 ja Knutsen 2018).

Raportti koostuu johdanto mukaan lukien viidestä luvusta. Toisessa luvussa keskitytään tarkastelemaan ilmastohuolta kansalaisia erottavana tekijänä sekä tekijöitä, jotka ovat mahdollisesti vähentäneet tai lisänneet ilmastohuolta. Kolmas luku päättyy tarkasteluun kansalaisten arvioista siitä, kuinka tärkeitä eri syyt ovat sille, että Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoainneiden kulutusta. Kansalaisten oma toimintahalukkuus ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja ilmastotoimia koskevat asenteet ovat raportin kolmannen luvun keskiössä. Neljännessä luvussa analysoidaan ilmastonmuutosta koskevia tietolähteitä ja kansalaisten luottamusta ilmastonmuutosaiheisen tiedontuottajiin. Neljännen luvun lopussa tarkastellaan myös sitä, millaisista ilmastonmuutokseen liittyvistä asioista kansalaiset kokevat tarvitsevansa lisää tietoa. Raportin viides ja viimeinen luku vetää yhteen raportissa esitellyt tulokset ja pohtii niiden merkitystä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa.

¹ Kyselytutkimus ja tutkimusraportti on toteutettu osana Ilmastotoimet puntarissa (FACTOR)-tutkimushanketta, jota rahoittaa Suomen Akatemia.

² GAL viittaa englannin kielen sanoihin: ”Green, Alternative, Liberal” ja TAN vastaavasti tulee sanoista: ”Traditional, Authoritarian, Nationalist”. Näillä kuvataan poliittisen jakolinjan ääripäitä, jossa vastakkain ovat vihreät, vaihtoehdot ja libertaarit arvot perinteisten, autoritaaristen ja nationalististen arvojen kanssa.

Aineiston perustiedot

Aineiston nimi: "Kansalaisten ilmastonmuutosasenteet, ilmastohuoli ja toimintahalukkuus" -kyselytutkimusaineisto³

Tutkimuksen kohdejoukko: Suomessa asuva täysi-ikäinen väestö

Keruutiedot: Kyselyaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella 10.–24. lokakuuta 2022. Vastaajat poimittiin Taloustutkimus Oy:n verkkopaneelist.

Vastaajien määrä: 3 821 vastaajaa yhteensä 269 Suomen kunnasta. Vastaajien ikä vaihtelee välillä 18–79 vuotta.

Vastausprosentti: 19,4 %

Aineiston edustavuus: Aineisto on sosiodemografisesti kiitettävän edustava ja kattava otos täysi-ikäisestä suomalaisesta väestöstä. Selvästi aliedustettuina ovat ainoastaan kansalaiset, joilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Aineistoon on luotu painomuuttuja, jolla painotetaan samanaikaisesti vastaajan ikää, sukupuolta ja asuinalueita. Painomuuttujan on määrä korjata aineiston vinoumia näiden taustamuuttujien osalta.

Tilastollinen merkitsevyys: Kaikki raportissa esitetyt ryhmien väliset vertailut ovat tilastollisesti merkitseviä, ellei toisin mainita. Ne ovat yleistettävissä Suomen väestöön 95 prosentin luottamustasolla. On siis aina 95 prosentin todennäköisyys, että raportoidut tulokset ovat löydettävissä perusjoukossa, eli täysi-ikäisessä Suomen väestössä.

³ Viittausohje aineistoon: Tiihonen, A., Ahonen, S., Himmelroos, S., Kulha, K., Leino, M., Setälä, M. ja Sorvali, J. 2022. Kansalaisten ilmastonmuutosasenteet, ilmastohuoli ja toimintahalukkuus. Kyselytutkimusaineisto.

2. HUOLI ILMASTONMUUTOKSESTA JA TÄRKEIMMÄT SYYT FOSSIILISISTA POLTTOAINEISTA LUOPUMISEEN

Tässä luvussa tarkastellaan kansalaisten ilmastohuolta kahdesta eri näkökulmasta. Ensiksi tarkastellaan absoluuttista huolen määrää ja siinä esiintyvää vaihtelua demografisten muuttujien mukaan (sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinalue). Toiseksi luvussa tarkastellaan kansalaisten arvioita siitä, ovatko erilaiset yhteiskunnalliset tapahtumat, kuten COVID-19-pandemia, epävakaa taloustilanne ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa lisänneet tai vähentäneet ilmastohuolta. Viimeisessä alaluvussa tarkastellaan vielä erikseen kansalaisten näkemyksiä siitä, mitkä ovat tärkeimmät syyt vähentää fossiilisten polttoaineiden (öljy, kivihiili, maakaasu) kulutusta Suomessa.

2.1 Ilmastohuoli kansalaisia erottavana tekijänä

Millaisia eroja ilmastohuolessa on eri väestöryhmien välillä? Aikaisemmista kyselytutkimuksista ja selvityksistä tiedetään, että suomalaiset ovat yleisesti ottaen huolissaan ilmastomuutoksesta (esim. Lehtonen ym. 2020; Metelinen 2019, 2020 ja 2023).

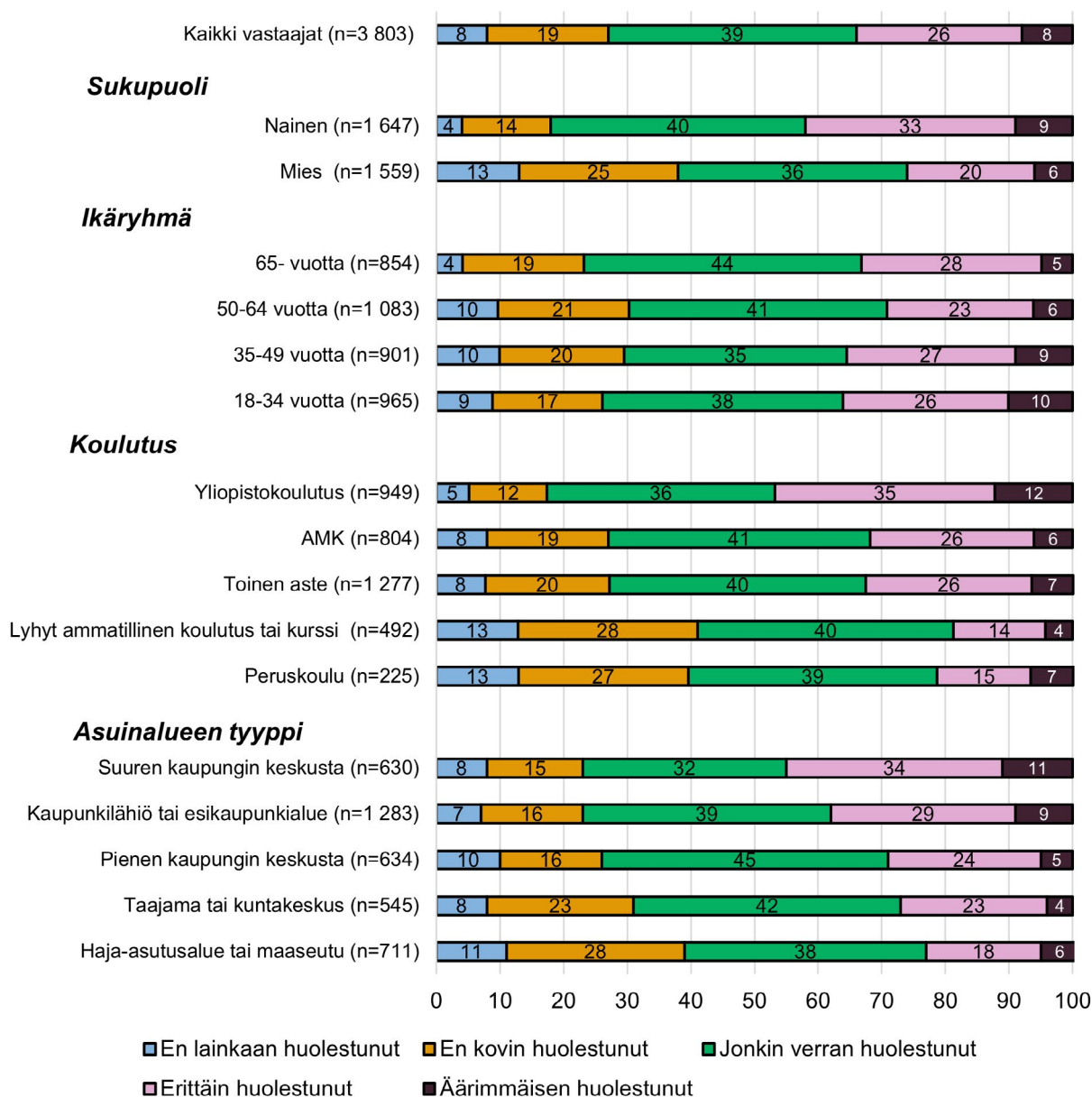
FACTOR-kyselytutkimus osoittaa, että täysi-ikäisistä suomalaisista lähes kolme neljästä (73 %) on vähintään jonkin verran huolestunut ilmastomuutoksesta (kuvio 1). Äärimmäisen ja erittäin huolestuneet ihmiset muodostavat kuitenkin vain osan kansasta. Osa ihmisistä on aiheesta vain jonkin verran tai vähän huolissaan, osa ei puolestaan lainkaan. Vain kahdeksan

prosenttia suomalaista ei ole lainkaan huolestunut ilmastomuutoksesta. Äärimmäisen huolestuneita on saman verran kuin ei lainkaan ilmastomuutoksesta huolestuneita (8 %) ja erittäin huolestuneita on noin neljännes (26 %).

Kuviosta 1 nähdään, että sukupuoli on yksi selkeimmin vastaajia erottava tekijä, mitä tulee ilmastohuoleen. Aineiston perusteella naiset ovat miehiä keskimäärin enemmän huolissaan ilmastomuutoksesta. Siinä missä 42 prosenttia naisvastaajista on erittäin tai äärimmäisen huolestunut ilmastomuutoksesta, on vastaava osuus miesten keskuudessa 26 prosenttia. Miehistä myös huomattavasti suurempi osuus ei ole ilmastomuutoksesta lainkaan huolestunut (13 %) verrattuna naisiin (4 %)⁴.

⁴ Muita kuin miehiä ja naisia ei otettu sukupuolitarkasteluun mukaan tässä raportissa pienen vastaajamäärän takia.

Kuinka huolestunut olet ilmastonmuutoksesta? (%)

Kuvio 1. Huoli ilmastonmuutoksesta vastaajien sukupuolen, ikäryhmän, koulutustason ja asuinpaikan tyypin mukaan (% vastaajista).

Ikä vaikuttaa tulosten valossa ilmastohuoleen jonkin verran. Nuorin ikäryhmä, 18–34-vuotiaat ovat hieman muita ikäryhmiä enemmän huolissaan ilmastonmuutoksesta. Heistä 36 prosenttia on erittäin tai äärimmäisen huolissaan ilmastonmuutoksesta. 35–49-vuotiaissa vastaajissa erittäin ja äärimmäisen huolestuneiden osuus on yhtä suuri, mutta heidän osaltaan ei lainkaan huolestuneiden ja ei kovin huolestuneiden osuus (30 %) on nuorinta ikäryhmää suurempi (26 %). Erittäin ja äärimmäisen huolestuneiden osuus kasvaa jälleen siirryttäessä tarkastelemaan vanhinta ikäryhmää, 65-vuotiaita ja vanhempia (33 %). Tämän perusteella voidaan todeta, ettei koetun ilmastohuolen ja vastaajan iän välinen suhde ole suoraviivainen, vaan muistuttaa U:n muotoista kuvaajaa, jossa

ilmastohuoli on voimakkaampaa nuoremmissa ja vanhemmissa ikäluokissa, muttei välttämättä paina yhtä lailla keski-ikäisten mieliä.

Toisaalta tarkastelun perusteella voidaan myös todeta, etteivät ikäryhmien väliset erot koetussa ilmastohuoleessa ole kovinkaan merkittäviä. Julkisesta keskustelusta saattaa paikoin saada kuvan, jossa ilmastonmuutoksen uhka sekä sen torjuminen kehystetään vain nuorten huolenaiheeksi ja ilmastopolitiikka nähdään ennen kaikkea sukupolvien välisenä konfliktina. Kyselyn tulos osoittaa, että asia on tosiasiasa monivivahteisempi. Havainnot iän ja ilmastohuolen välisestä monitulkintaisesta suhteesta ovat linjassa monien aiempien tutkimusten kanssa (ks. esim. van der Linden, 2017).

Koulutuksen ja ilmastohuolen yhteys on selkeä ja yhtä poikkeusta lukuun ottamatta lineaarinen. Ilmastohuoli kasvaa koulutustason nousun myötä, ja ero yliopistokoulutuksen ja pelkän peruskoulutasoisen koulutuksen käyneiden vastaajien välillä on huomattava. Erittäin tai äärimmäisen huolissaan ilmastonmuutoksesta on 47 prosenttia yliopistokoulutuksen suorittaneista, kun peruskoulutasoisen koulutuksen suorittaneista samoin kokee 22 prosenttia. Kaikista vähiten ilmastonmuutoksesta ovat kuitenkin huolissaan lyhyen ammatillisen koulutuksen tai kurssin käyneet vastaajat. Heistä vain 18 prosenttia on erittäin tai äärimmäisen huolissaan ilmastonmuutoksesta ja 13 prosenttia ei ole lainkaan huolestunut. Toisen asteen koulutus ja AMK-tasoinen koulutus ovat yhteydessä ilmastohuoleen lähes identtisellä tavalla: molemmissa koulutusryhmissä erittäin tai äärimmäisen huolestuneita on noin kolmannes, ei lainkaan huolestuneita puolestaan 8 prosenttia.

Ilmastonmuutos on asiakysymys, johon suhtautumisen on usein oletettu olevan erilaista kaupungeissa kuin maaseudulla. Kyseilyssä on siksi selvitetty asiaa vastaajan asuinalueen tyypin mukaan. Jakaumista nähdään, että koettu ilmastohuoli tosiaan on vähäisempää haja-asutusalueella ja maaseudulla kuin ”urbaanimmissa” ympäristöissä. Haja-asutusalueella, maaseudulla sekä pienemmissä taajama- ja kuntakeskuksissa asuvien keskuudessa vain noin joka neljännes on erittäin tai äärimmäisen huolestunut ilmastonmuutoksesta. Huoli lisääntyy siirryttäessä väestömäärältään ja asuintiheydeltään suurempiin asuin ympäristöihin. Suurten kaupunkien keskustassa jo melkein puolet vastaajista, noin 45 prosenttia, on joko erittäin tai äärimmäisen huolissaan ilmastonmuutoksesta.

2.2 Vähentynyt vai kasvanut huoli ilmastomuutoksesta?

Silloin tällöin ilmastonmuutoksen on arvioitu olevan ”hyvien aikojen kriisi”. Tämä viittaa ajatukseen, jonka mukaan ilmiöstä ollaan eniten huolissaan silloin kun mikään kiireellisemmäksi ja konkreettisemmaksi koettu kriisi ei vie siltä tilaa ihmisten mielissä. 2020-luvulla on kohdattu muita syviä, vakavia ja ennustamattomia kriisejä, kuten koronapandemia ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan, joista on uutisoitu laajalti. Jos hyväksymme, että ihmiset eivät voi jatkuvasti olla yhtä lailla huolissaan kaikista mahdollisista kriiseistä, on syytä olettaa näiden ja monien muiden tapahtumien mahdollisesti vaikuttaneen ihmisten kokemaan ilmastohuoleen. Ilmastonmuutos on kuitenkin monisyinen ongelma, joka on yhteydessä moniin muihin globaaleihin kriiseihin. On mahdollista, että samalla kun yksi kriisi vie ihmisten huomiota pois ilmastonmuutoksesta, jotkin toiset saattavat tehdä sen entistä konkreettisemmaksi.

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajilta eri tekijöiden vaikutusta heidän ilmastohuoleensa. Yksittäisen asian tai ilmiön kohdalla vastaajat arvioivat, onko kyseinen tekijä lisännyt tai vähentänyt heidän ilmastohuoltaan merkittävästi tai hieman. Lisäksi annettiin mahdollisuus vastata, ettei asia ole vaikuttanut lainkaan ilmastohuoleen.

Taulukoihin 1 a-c on listattu esiintymisen mukaisessa järjestyksessä tekijät, jotka vastaajien arvion mukaan ovat joko lisänneet huolta ilmastonmuutoksesta selvästi tai hieman (taulukko 1 a), eivät ole vaikuttaneet huoleen lainkaan (taulukko 1 b) tai ovat vaihtoehtoisesti vähentäneet vastaajan ilmastohuolta hieman tai selvästi. Yksittäinen vastaaja on voinut valita yhden asian tai ilmiön kohdalla vain yhden vaihtoehdon, eli onko asia tai ilmiö lisännyt huolta, vähentänyt huolta tai ole vaikuttanut huoleen lainkaan.

Yleisesti prosenttiosuuksia vertaamalla huomataan, että valtaosa kyselyssä maini-

Taulukko 1 a. Vastaajien kokemus, miten eri tekijät ovat lisänneet merkittävästi tai hieman heidän ilmastohuoltansa (n=3 803).

Lisännyt huolta ilmastomuutoksesta selvästi tai hieman	(%)
Äärisääilmiöt ulkomailla	73,2
Äärisääilmiöt Suomessa	63,3
Ilmastomuutosta koskeva uutisointi	58,2
Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa	56,1
Havaitsemani muutokset luonnonympäristössä	56,0
Globaali taloustilanne	54,6
IPCC-raportit tai muut tiedejulkaisut ja -raportit	54,1
Ilmastomuutosta käsittelevät TV-dokumentit tai elokuvat	50,7
Suomen taloustilanne	43,6
Ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen viestintä	41,2
Keskustelut ilmastomuutoksesta tuttavien ja kollegojen kanssa	28,5
Ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen mielenilmaukset	24,7
COVID 19 -pandemia	21,1
Ilmastomuutosta käsittelevät taideteokset ja näyttelyt	13,0

tuista asioista ja ilmiöistä on lisännyt vastaajien ilmastohuolta selvästi tai hieman. Myös huomattavan usein vastaajat ovat arvioineet, etteivät esitetyt asiat tai ilmiöt ole lainkaan vaikuttaneet heidän ilmastohuoleensa. Vain hyvin pieni osuus vastaajista on kokenut joidenkin asioiden ja ilmiöiden kohdalla, että ne olisivat vähentäneet heidän huoltaan ilmastomuutoksesta hieman tai selvästi.

Ilmastohuolta lisäävien tekijöiden listan kärjestä erottuvat selvästi äärisääilmiöt ulkomailla, joiden melkein kolme neljästä vastaajasta (73,2 %) arvioi lisänneen heidän huoltansa ilmastomuutoksesta (taulukko 1 a). Myös yli kaksi kolmasosaa vastaajista (63,3 %) arvioi, että äärisääilmiöt Suomessa ovat lisänneet heidän ilmastohuoltansa hieman tai selvästi. Tulos on siinä mielessä odotettu, että myös muualla äärimmäisten sääilmiöiden, kuten hurrikaanien, tulvien, lämpöaaltojen ja kuivuuden, yleistymisen on havaittu olevan yhteydessä kasvavaan ilmastohuoleen (van der Linden, 2017). Kyselyssä ilmastohuolen lisääntyminen on selvästi yhteydessä myös Suomen ulkopuolella tapahtuviin äärisääilmiöihin. Tämä koros-

taa, miten ilmastomuutokset konkreettiset vaikutukset saattavat huolestuttaa, vaikkei niitä koekaan henkilökohtaisesti. Median kuvauksilla ja kuvituksella ulkomaiden tapahtumista voi siis arvella olevan merkitystä ilmastohuolen kannalta.

Mediasisältöjen merkitystä tukee myös havainto, että kolmanneksi eniten ilmastohuolta näyttäisi lisänneen ilmastomuutosta koskeva uutisointi. Reilusti yli puolet vastaajista (58,2 %) on arvioinut uutisoinnin lisänneet huolta hieman tai selvästi. Suomessa media tavanomaisesti kehystääkin ilmastomuutoksen laaja-alaiseksi, monia vaikutuksia tuovaksi ongelmaksi, ei vain ilmaston lämpenemiseksi – mikä vielä monissa muissa maissa saattaa olla yleisesti median käyttämä termi

(ks. esim. Kangas 2016). Kolmen edellä mainitun tekijän lisäksi yli puolet vastaajista arvioi myös, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa (56,1 %), havaitut muutokset luonnonympäristössä (56,0 %), globaali taloustilanne (54,6 %), IPCC-raportit tai muut tiedejulkaisut ja -raportit (54,1 %) sekä ilmastonmuutosta käsittelevät TV-dokumentit tai elokuvat (50,7 %) ovat lisänneet heidän huoltansa ilmastonmuutoksesta hieman tai selvästi. Yhteiskunnalliset kriisit vaikuttavat siis näiden tulosten valossa lisäävän ilmastonmuutoksesta koettua huolta. Poikkeuksen tekee COVID-19-pandemia, joka on liki viimeisenä huolta lisänneiden asioiden listalla. Vain noin viidennes vastaajista (21,1 %) kokee, että koronapandemia olisi lisännyt heidän ilmastohuoltaan.

Asioista ja ilmiöistä, jotka eivät ole vaikuttaneet kansalaisten huoleen ilmastonmuutoksesta, nousevat selkeimmin kärkeen ilmastonmuutosta käsittelevät taideteokset ja näyttelyt, joiden kohdalla lähes kolme neljästä vastaajasta arvioi (71,0 %), etteivät ne ole vaikuttaneet heidän huoleensa ilmastonmuutoksesta. Toisena listalla on COVID-19-pandemia. Sen kohdalla lähes kaksi kolmasosaa vastaajista (61,1 %) arvioi, ettei pandemialla ole ollut vaikutusta heidän huoleensa lisäävästi tai vähentävästi. Yli

puolet vastaajista arvioi myös, etteivät keskustelut ilmastonmuutoksesta tuttavien ja kollegojen kanssa (58,7 %) ja ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen mielenilmaukset (58,5 %) ole vaikuttaneet heidän ilmastohuoleensa suuntaan tai toiseen.

Huomattavan pieni osuus vastaajista arvioi minkään asian tai ilmiön kohdalla, että ne olisivat onnistuneet vähentämään huolta ilmastonmuutoksesta (taulukko 1 c). Kaikkien asioiden ja ilmiöiden kohdalla osuus vastaajista on alle kymmenes. Ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen mielenilmaukset mainittiin useimmiten ilmastonmuutoksesta koettua huolta vähentävinä tekijöinä. Tarkalleen 6,1 prosenttia vastaajista arvioi, että ne ovat vähentäneet heidän huoltansa ilmastonmuutoksesta hieman tai selvästi. Toisena tällä listalla on COVID-19 pandemia, jonka kohdalla 4,4 prosenttia vastaajista kokee, että se on vähentänyt heidän huoltaan ilmastonmuutoksesta. Lähes sama osuus vastaajista (4,3 %) arvioi myös ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen viestinnän vähentäneen ilmastohuolta.

Tulokset eri asioiden ja ilmiöiden vaikutuksista kansalaisten ilmastohuoleen viittaavat siihen, että ilmastonmuutos ei ole vain "hyvien aikojen kriisi". Ilmastohuolen lisään-

Taulukko 1 b. Vastaajien kokemus tekijöistä, jotka eivät ole vaikuttaneet heidän huoleensa ilmastonmuutoksesta ($n=3\ 803$).

Ei ole vaikuttanut huoleen ilmastonmuutoksesta	(%)
Ilmastonmuutosta käsittelevät taideteokset ja näyttelyt	71,0
COVID 19 -pandemia	61,1
Keskustelut ilmastonmuutoksesta tuttavien ja kollegojen kanssa	58,7
Ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen mielenilmaukset	58,5
Suomen taloustilanne	46,5
Ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen viestintä	44,5
Ilmastonmuutosta käsittelevät TV-dokumentit tai elokuvat	38,5
Globaali taloustilanne	35,8
IPCC-raportit tai muut tiedejulkaisut ja -raportit	34,5
Havaitsemani muutokset luonnonympäristössä	33,2
Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa	31,9
Ilmastonmuutosta koskeva uutisointi	31,7
Äärisääilmiöt Suomessa	27,4
Äärisääilmiöt ulkomailla	18,2

tyminen ei myöskään ole yhteydessä vain ilmeisiin asioihin, kuten äärisääilmiöihin tai median kehystyksiin aiheesta. Selvästi etenkin Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja epävakaa taloustilanne ovat lisänneet huolta ilmastomuutoksesta. COVID-19 pandemia näyttäisi olevan tässä suhteessa kuitenkin poikkeus, sillä kyselyvastausten perusteella se on vaikuttanut kansalaisten ilmastohuoleen huomattavasti muita yhteiskunnallisia kriisejä vähemmän. EVA:n tuloksien perusteella kriisit vähentävät huolta ilmastomuutoksesta (Metelinen 2023). FACTOR-kyselyn tulokset kuitenkin osoittavat, että asia on monisyisempi. Vaikka ihmiset olisivat yhtäkkiä huolestuneempia jostakin muusta kriisistä kuin ilmastokriisistä, se ei tarkoita, että heidän huolensa ilmastokriisistä sinänsä olisi välttämättä vähentynyt suhteessa aiempaan.

On selvää, että vaikka tutkijoiden mielissä vallitsee yhteisymmärrys ilmastomuutoksesta aikamme suurimpana kriisinä ja sen sekä terveydelle vaarallisten pandemioiden yhteys on tieteellinen tosiasia, ilmastokriisin yhteys maailmanlaajuisiin terveyskriiseihin on jossain määrin jäänyt julkisessa keskustelussa taka-alalle. Esimerkiksi koronapandemian alkuvaiheessa keväällä 2020 ilmastomuutosuutisten määrä väheni radikaalisti Suomessa, eikä ilmastomuutoksen ja pande-

mioiden yhteyttä välttämättä korostettu kovinkaan vahvasti median kehystyksissä (esim. Nikkanen 2021). Kiireellisyydessään ja konkreettisuudessaan koronapandemia onkin saattanut sysätä ilmastohuolen taka-alalle. Venäjän hyökkäyssotaa koskevassa uutisoinnissa on puolestaan tuotu esiin monipuolisesti kriisiin liittyviä asiantiloja ja kehityskulkuja, kuten esimerkiksi Euroopan riippuvuus venäläisestä fossiilienergiasta. Tällaiset kehystykset ovat saattaneet johtaa siihen, että kriisit nähdään enemmän toisiinsa liittyvinä eikä niinkään toisiltaan "palstatilaa" vievinä kokonaisuuksina.

Taulukko 1 c. Vastaajien kokemus, miten eri tekijät ovat vähentäneet merkittävästi tai hieman heidän ilmastohuoltansa ($n = 3\,803$).

Vähentänyt huolta ilmastomuutoksesta selvästi tai hieman	(%)
Ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen mielenilmaukset	6,2
COVID 19 -pandemia	4,4
Ympäristöliikkeiden ja -järjestöjen viestintä	4,3
Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa	3,7
Keskustelut ilmastomuutoksesta tuttavien ja kollegojen kanssa	3,5
Suomen taloustilanne	2,8
Ilmastomuutosta käsittelevät taideteokset ja näyttelyt	2,8
Globaali taloustilanne	2,7
Havaitsemani muutokset luonnonympäristössä	2,5
Ilmastomuutosta koskeva uutisointi	2,2
IPCC-raportit tai muut tiedejulkaisut ja -raportit	2,0
Ilmastomuutosta käsittelevät TV-dokumentit tai elokuvat	1,9
Äärisääilmiöt ulkomailla	1,5
Äärisääilmiöt Suomessa	1,1

2.3 Miksi Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä?

Kyselyssä vastaajille esitettiin erilaisia perusteluja sille, miksi Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten tärkeinä he pitivät näitä syitä. Valtaosa vastaajista pitää useampaa esitetyistä syistä ainakin melko tärkeänä syynä vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä (kuvio 2). Merkittävimmat erot kuuden eri syyn kohdalla tulevatkin siinä, missä määrin vastaajat pitävät niitä erittäin tärkeinä syinä. Kaikista harvimminkin erittäin merkittävänä syynä käytön vähentämiselle vastaajat pitivät fossiilisten polttoaineiden hinnannousua (17 % vastaajista). On syytä huomioda, että kyselyaineisto kerättiin loka-kuussa 2022, jota ennen fossiilisten polttoaineiden hinnoissa oli nähty voimakas nousu kevään, kesän ja syksyn aikana. Lisäksi talven lähestyessä nousevien kustannusten aiheuttamista uhkakuvista oli uutisoitu laajalti. Selvästi tämä syy ei kuitenkaan painanut vastaajien mieltä muita enempää.

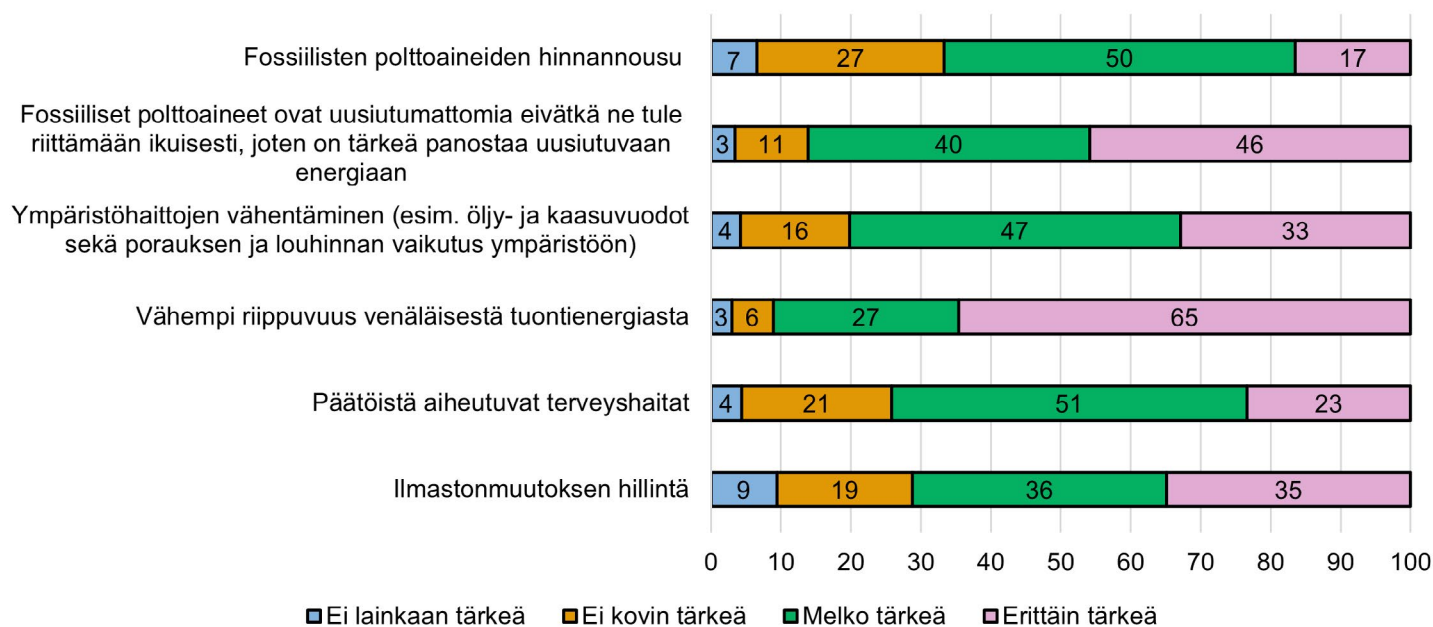
Merkittävimmäksi syyksi fossiilisten käytön vähentämiselle aineistossa nousee pienempi riippuvuus venäläisestä tuontienergiasta. Jopa 65 prosenttia vastaajista pitää tätä erittäin tärkeänä syynä sille, että Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Vain 9 prosenttia vastaajista kokee, ettei tämä ole kovin tärkeä tai lainkaan tärkeä syy. Vastauksissa näkyy kiistatta helmikuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja sitä myötä kiristynyt turvallisuusilmapiiri. Pian sodan alkamisen jälkeen Suomessa alettiin keskustella aktiivisesti siitä, miten riippuvuus Venäjältä tuodusta energiasta tulisi ratkaista sekä Suomessa että muualla Euroopassa. On selvää, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan muutti suomalaisten suhtautumista moneen asiakysymykseen etenkin ulko- ja turvallisuuspolitiikan aloilla. Kyselytulosten valossa vaikuttaa siltä, että suhtautumisen muutos ulottui myös energia- tai ilmastopolitiikkaan: energia- ja

ilmastokysymyksissä uutta painoarvoa saivat energiaomavaraisuus ja energiavarmuus, sekä sellaiset eettiset näkökulmat, jotka eivät aiemmin olleet esillä.

Mitään perinteisesti ilmastoon tai ympäristöön suoraan kytkeytyvää syytä ei pidetä läheskään yhtä merkittävänä kannustimena fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämiseen verrattuna venäläisestä tuontienergiasta irtautumiseen. Kuitenkin myös muut syyt ovat tärkeitä suurimmalle osalle vastaajista. Lähes puolet (46 %) kansalaisista pitää erittäin tärkeänä syynä sitä, että fossiiliset polttoaineet ovat uusiutumattomia. Ympäristöhaittojen vähentämistä pitää erittäin tärkeänä kolmannes kansalaisista (33 %) ja ilmastomuutoksen hillintää hieman yli kolmannes (35 %).

Kaiken kaikkiaan löydökset osoittavat, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on vaikuttanut Suomessa kansalaismielipiteeseen ilmastomuutoksesta. Sota on paitsi vaikuttanut kansalaisten ilmastohuoleen (taulukko 1 a), myös kääntänyt katseet Suomen riippuvuuteen fossiilisista, Venäjältä tuotavista polttoaineista. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että ilmastoimia – ainakaan fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämistä – ei välttämättä kannateta vain perinteisesti ”vihreiksi” miellettyistä syistä, vaan keskustelu toimista pitää sisällään useita nyansseja.

Kuinka tärkeitä seuraavat syyt ovat sille, että Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoaineiden (kivihiili, öljy, maakaasu) kulutusta? (%)

Kuvio 2. Vastaajien arvio siitä, kuinka tärkeitä eri syyt ovat sille, että Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoaineiden kulutusta (% vastaajista, n= 3 803).

3. HALUKKUUS TOIMIA ILMASTONMUUTOKSEN HILLITSEMISEKSI JA ILMASTOTOIMIA KOSKEVAT ASEENTEET

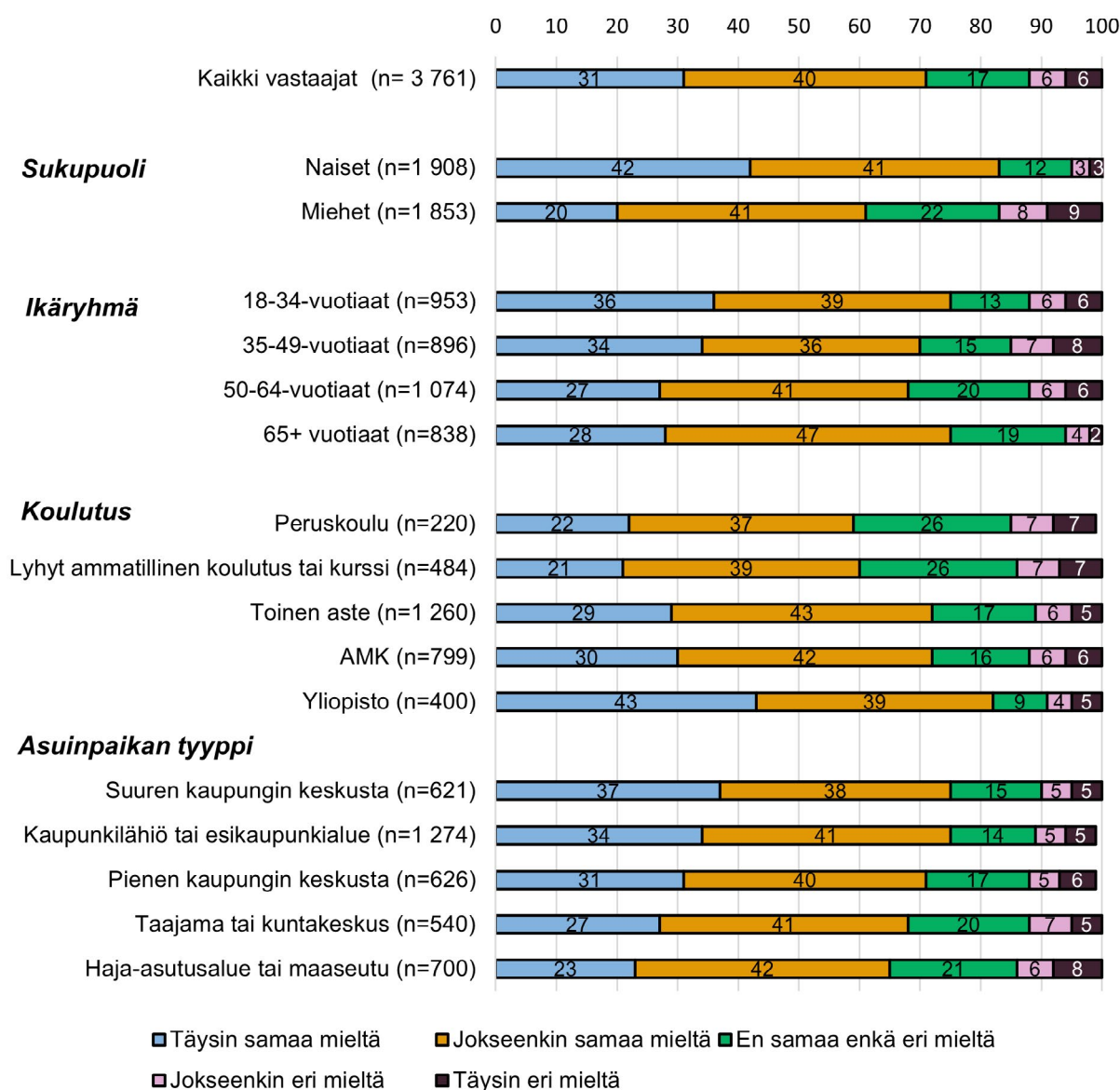
Ilmastohuolen lisäksi raportoimme suomalaisten ilmastotoimia koskevista asenteista. Ilmastotoimiasenteilla viittaamme yhtäältä kansalaisten halukkuuteen toimia henkilökohtaisesti ilmastomuutosta hillitsevällä tavalla, ja toisaalta kansalaisten taipumukseen suhtautua ilmastomuutosta hillitsevään politiikkaan; toisin sanoen kannattavatko he kunnianhimoisia ilmastopoliittisia toimenpiteitä valtiojohdon taholta vai suhtautuvatko he niihin torjuvasti. Luvussa tarkastelemme ensin kansalaisten omaa halukkuutta toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, minkä jälkeen keskitymme tarkemmin kansalaisten ilmastotoimia koskeviin mielipiteisiin. **Ilmastotoimiasenteilla** viittaamme ensisijaisesti kansalaisten taipumukseen kannattaa tai vastustaa kunnianhimoisia ilmastotoimia, mutta liitämme asenteisiin myös kansalaisten halukkuuden toimia itse ilmastomuutosta hillitsevällä tavalla.

3.1 Kansalaisten oma toimintahalukkuus ilmastomuutoksen hillitsemiseksi

Kansalaisten halukkuus toimia ilmastomuutosta hillitsevällä tavalla voi näyttäytyä sekä omina konkreettisina valintoina arjessa että myös halukkuutena kannattaa kunnianhimoisia ilmastotoimia ja edesauttaa niiden toteutumista. Konkreettisia valintoja arjessa voivat olla esimerkiksi valmius vähentää omaa kulutusta tai halu muuttaa kulutusta vähemmän ympäristö- ja ilmastoa kuormittavia vaihtoehtoja suosivaksi. Kunnianhimoisten ilmastotoimien kannatus ja niiden toteutumisen edesauttaminen voivat puolestaan pitää sisällään erilaista kampanjointia, yhteiskunnallista vaikuttamista ja muitakin suoria sekä epäsuoria osallistumismuotoja.

Kuviosta 3 havaitaan, että keskimäärin vastaajat ovat melko halukkaita edesauttamaan ilmastomuutoksen hillintää omalla toiminnallaan. Kaikista vastaajista 71 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”haluan omalla toiminnallani hillitä ilmastomuutosta” kanssa. Kun jakaumia tarkastellaan vastaajien iän, sukupuolen, koulutustason ja asuinpaikan suhteen, löydetään kuitenkin isojaakin väestöryhmien välisiä eroja toimintahalukkuudessa. Esimerkiksi miesten ja naisten välillä havaitaan merkittävä ero. Naiset ovat selvästi miehiä halukkaampia hillitsemään omalla toiminnallaan ilmastomuutosta, heistä useampi kuin neljä viidestä (83 %) on täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa.

Haluan omalla toiminnallani hillitä ilmastonmuutosta (%)

Kuvio 3. Halukkuus hillitä ilmastonmuutosta omalla toiminnalla vastaajien sukupuolen, ikäryhmän, koulutustason ja asuinpaikan tyypin mukaan (% vastaajista).

Eri ikäisten vastaajien välillä havaitaan myös eroja. Samaan tapaan kuin ilmastohuolen kohdalla (ks. kuvio 1), yhtä halukkaita toimimaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ovat kaikista nuorin ikäryhmä (18–34-vuotiaat) ja vanhin ikäryhmä (yli 65-vuotiaat). Vähiten halukkaita ovat 50–64-vuotiaat, joista 68 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa.

Ikäryhmien välisiä eroja suurempia ovat eri koulutusryhmien väliset erot. Vastaajilla, joilla on peruskoulutasoinen koulutus tai lyhyt ammatillinen koulutus, halukkuus toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on huomattavasti matalampaa kuin yliopistokoulutuksen suorittaneilla vastaajilla. Peruskoulutason koulutuksen omaavista vastaajista

59 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa ja lyhyen ammatillisen koulutuksen tai kurssin käyneissä vastaava osuus on 60 prosenttia. Näissä kahdessa koulutuskategoriassa myös ”ei samaa eikä eri mieltä” väittämän kanssa olevien osuus on huomattavasti kolmea muuta koulutus-kategoriaa suurempi (26 %). Vastaavasti yliopistokoulutuksen suorittaneista kaikkiaan 82 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa.

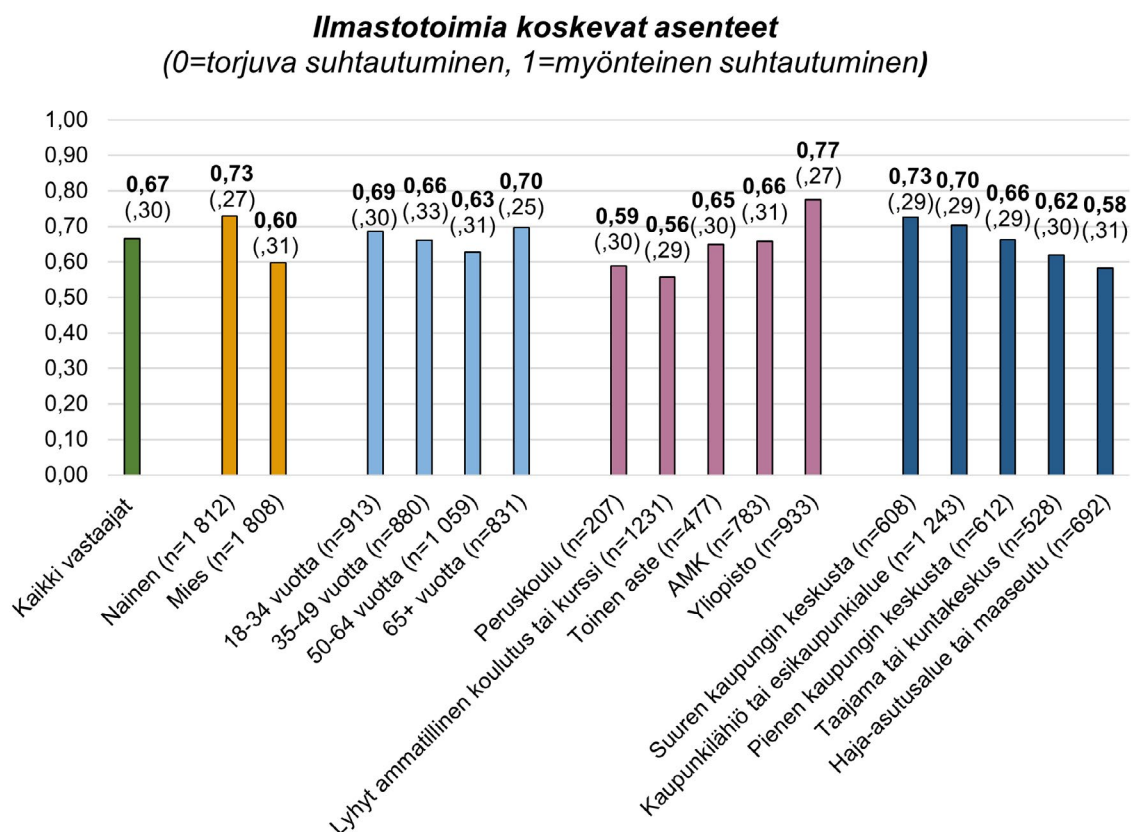
Lopuksi tarkastellaan vielä asuinpaikan tyypin vaikutusta halukkuuteen omalla toiminnalla hillitä ilmastonmuutosta. Kuviosta 3 nähdään, että suuren kaupungin keskustassa asuvat sekä kaupunkilähiössä tai esikaupunkialueella asuvat ovat kaikista halukkaimpia hillitsemään

ilmastonmuutosta omalla toiminnallaan (75 %) on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa). Vähiten halukkaita ovat haja-asutusseudulla tai maaseudulla asuvat vastaajat, joista 65 prosenttia on samaa mieltä väittämän kanssa. Tulosten valossa asuinalueen tyypin "urbaanius" on siis yhteydessä toimintahalukkuuden tasoon.

3.2 Ilmastotoimia koskevat asenteet

Seuraavaksi tarkastellaan kansalaisten asenteita ilmastotoimia kohtaan. Kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin, mitä mieltä he

olivat erilaisista ilmastomuutosta ja ympäristöä koskevista väittämistä. Mieli-
pide väittämiin kerrottiin viisiportaisella asteikolla, jossa 1 tarkoitti "Täysin eri mieltä" ja 5 tarkoitti "Täysin samaa mieltä"⁵. Asenteiden vertailua varten olemme muodostaneet kolmesta eri väittämästä summamuuttujan⁶, jossa väittämien vastausten arvot on laskettu yhteen ja skaalattu uudelleen asteikolle 0–1. Summamuuttujassa käytetyt väittämät ovat: (1) Ilmastomuutoksen eteneminen on todellinen ja vakava uhka, joka vaatii poliittisilta päättäjiltä tehokkaita toimia. (2) Suomen on tärkeä hillitä ilmastomuutosta (3) Suomen tulee vähentää

Kuvio 4. Ilmastotoimia koskevat asenteet vastaajien sukupuolen, iän, koulutustason ja asuinalueen tyypin mukaan. Keskiarvotarkastelu asteikolla 0–1, jossa 0 tarkoittaa kaikkein torjuvinta suhtautumista ilmastotoimiin ja 1 tarkoittaa kaikkein myönteisintä suhtautumista ilmastotoimiin. (Suluissa keskihajonnat.)

⁵ 1=Täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä 5=täysin samaa mieltä

⁶ Ennen summamuuttujan muodostamista väittämille tehtiin mittarin luotettavuutta koskeva tarkastelu Cronbachin alfa-kertoimen avulla. Kolmen väittämän alfa-kertoimen arvoksi saatiin 0,909, joka on erittäin korkea arvo ja kertoo summamuuttujan konsistenssin, eli yhtenäisyyden olevan hyvä (alfa-kertoimen vaihteluväli on 0–1). Mitä lähempänä arvo on lukua yksi (1), sitä parempi muuttujan konsistenssin voidaan tulkita olevan. Keskiarvotarkasteluita varten summamuuttujan vastausasteikko skaalattiin vielä asteikolle 0–1, jossa arvo 0 indikoi vastaajan torjuvaa suhtautumista ilmastotoimiin ja arvo 1 vastaavasti myönteistä suhtautumista.

fossiilisten polttoaineiden (esim. kivihiili, öljy, maakaasu) kulutusta.

Kuviossa 4 on esitettyinä ilmastotoimia koskevien asenteita mittaavan summamuuttujan keskiarvojen vertailu vastaajien sukupuolen, ikäryhmän, koulutusasteen ja asuinalueen tyyppin mukaan. Kaikkien vastaajien keskiarvo on 0,67, josta voidaan tulkita, että keskimäärin vastaajat suhtautuvat ilmastotoimiin enemmän myönteisesti kuin torjuvasti.

Tarkasteltaessa miesten ja naisten välisiä eroja, havaitaan, että miehet suhtautuvat keskimäärin naisia torjuvammin ilmastotoimiin. Havainto on linjassa raportissa aikaisemmin esitettyjen tulosten kanssa, joiden mukaan naiset ovat keskimäärin miehiä enemmän huolissaan ilmastomuutoksesta (ks. kuvio 1) ja halukkaampia toimimaan sen hillitsemiseksi (ks. kuvio 3). Ikäryhmien välillä ei havaita yhtä huomattavia eroja kuin sukupuolten välillä. Nuorin ikäryhmä ja vanhin ikäryhmä ovat jälleen keskiarvoiltaan erittäin lähellä toisiaan. He suhtautuvat käytännössä yhtä myönteisesti ilmastotoimiin. Vastaavasti 50–64-vuotiaiden ikäryhmä erottautuu kaikista torjuvimmin suhtautuvana ikäryhmänä.

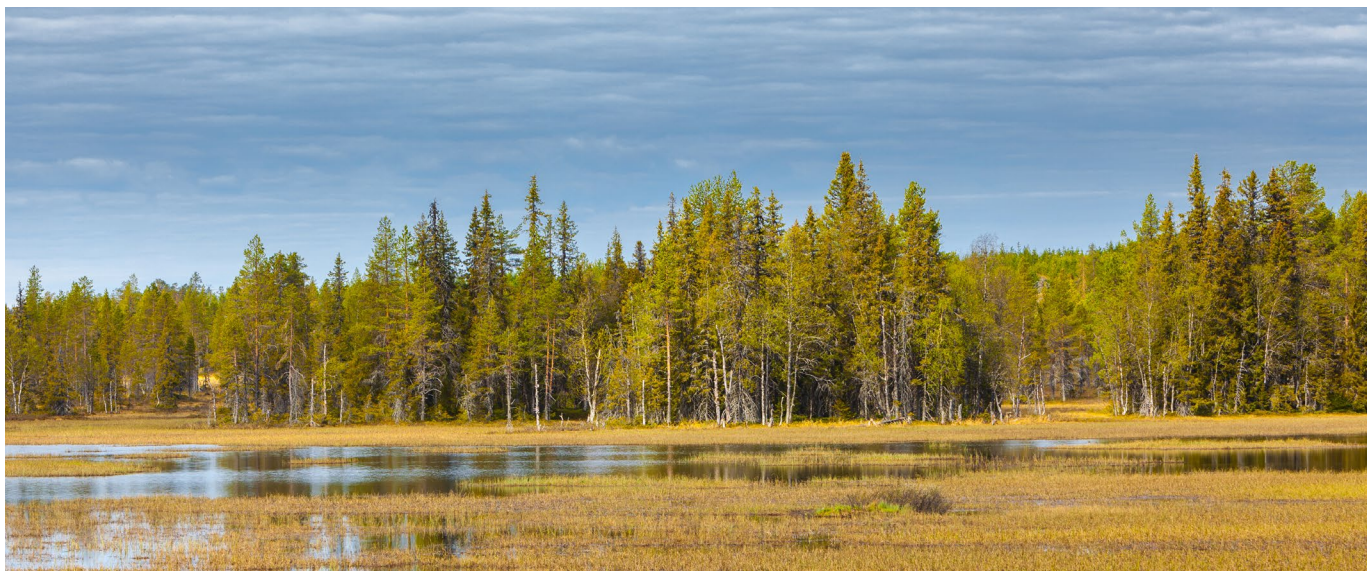
Kaikkein suurimmat erot ilmastotoimia koskevissa asenteissa löytyvät eri koulutusryhmien väliltä. Yliopistokoulutuksen suorittaneet suhtautuvat tulosten perusteella selvästi muita ryhmiä myönteisemmin ilmastotoimiin (keskiarvo 0,77). Matalinta kannatus on puolestaan lyhyen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa (0,56), ja hieman korkeampaa pelkän peruskoulutuksen tutkinnon suorittaneiden joukossa (0,59). Toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet suhtautuvat ilmastotoimiin suunnilleen yhtä myönteisesti.

Viimeiseksi tarkastellaan vielä vastaajan asuinpaikan tyyppin vaikutusta ilmastotoimia koskeviin asenteisiin. Eri tyyppisissä paikoissa asuvien välillä havaitaan myös melko suuria eroja. Kaikista myönteisimmin ilmastotoimiin näyttävät suhtautuvan suuren kaupungin keskustassa asuvat (keskiarvo: 0,73). Vastaavasti torjuvimmin suhtautuvat taajamassa tai kuntakeskuksissa asuvat (0,62) sekä haja-asutusalueella tai maaseudulla asuvat (0,58). Selvästi myös ilmastotoimia koskevien asenteiden kohdalla havaitaan, että kaupun-

kimainen asuinympäristö on yhteydessä myönteisempiin asenteisiin.

Ylipäättään tuloksien perusteella voidaan todeta, että ryhmien väliset erot ilmastoasenteissa ovat pitkälti samanlaiset kuin koetun ilmastohuolen kohdalla. Merkittävimpiä erot näyttävät olevan eri koulutusryhmien ja erityyppisissä paikoissa asuvien välillä, minkä lisäksi naiset suhtautuvat keskimäärin selvästi miehiä suopeammin ilmastotoimiin. Ilmastohuolen ja -ilmastoasenteiden välistä yhteyttä selittää ainakin se, että korkeaa ilmastohuolta on yleisesti pidetty syynä kannattaa kunnianhimoisempaa ilmastopolitiikkaa ja uusiutuvaan energiaan perustuvia energiaratkaisuja (Ervasti ja Mustikkamaa, 2020; Mayer, 2020, Sivonen, 2022). (Ervasti ja Mustikkamaa, 2020; Mayer, 2020, Sivonen, 2022). Toiseksi on mahdollista, että sekä ilmastohuolen että ilmastoasenteiden takaa voidaan löytää samankaltaisia tekijöitä, kuten esimerkiksi määrättyjä ideologioihin kytkeytyviä arvoja (Weko, 2021).

4. ILMASTOMUUTOSTA KOSKEVAT TIETOLÄHTEET JA LUOTTAMUS NIIHIN

Yhteiskunnallisia asenteita tai ilmiöitä tutkivissa kyselytutkimuksissa on tavantomaista tiedustella vastaajien mediakulusta ja sitä, kuinka usein he seuraavat yhteiskunnallisia asioita eri medialähteistä. Taustalla on usein ajatus mediasta yhtenä keskeisenä sosialisaatioagenttina, eli tietoja ja poliittisia asenteita muokkaavana toimijana. Median ohella ihmisten käsityksiin ja asenteisiin vaikuttavat esimerkiksi poliitikkojen, asiantuntijoiden ja muiden näkyvien toimijoiden kuvaukset ja kehystykset sekä keskustelut perheenjäsenten, ystävien ja muiden lähipiirin ihmisten kanssa. Tässä luvussa keskitymme kuitenkin juuri mediaan sosialisaatioagenttina erityisesti suhteessa kansalaisten ilmastomuutostietoon. Luvussa tarkastellaan, millaisista erilaisista tietolähteistä ja kuinka usein kansalaiset seuraavat ilmastomuutokseen liittyviä uutisia, sekä kuinka paljon he luottavat eri ilmastotiedon tuottajatahoihin. Lopuksi luvussa tarkastellaan, millaisista ilmastomuutokseen liittyvistä asioista kansalaiset kokevat tarvitsevänsä lisää tietoa.

4.1 Mistä ja kuinka usein kansalaiset seuraavat ilmastomuutosta koskevia uutisia?

Kyselytutkimuksessa tiedusteltiin vastaajilta, mistä ja kuinka usein kansalaiset seuraavat ilmastomuutosta koskevia uutisia. Eri tietolähteiden seuraamisen yleisyyttä tarkastellaan kuviossa 5. Suosituimpina tietolähteinä erottuvat ns. perinteisen median lähteet. Lähes puolet vastaajista (48 %) ilmoittaa seuraavansa ilmastomuutosta koskevia uutisia TV- ja radiouutisista vähintään viikoittain. Toiseksi aktiivisimmin ilmastomuutosta koskevia uutisia seurataan sanoma- ja aikakausilehdistä: 44 prosenttia vastaajista ilmoittaa seuraavansa ilmastomuutosta koskevia uutisia näistä lähteistä vähintään

viikoittain. Kolmanneksi aktiivisimmin ilmastomuutosta koskevia uutisia seurataan televisiosta ja radiosta yleisesti (37 % vastaajista vähintään viikoittain). Selvästi harvinaisimpia tietolähteitä ilmastomuutosta koskeville uutisille ovat ilmastoaiheiset verkkosivut tai blogit, ulkomaiset uutismediat, IPCC-raportit ja muut tieteelliset julkaisut, kotimaiset ja kansainväliset selvitykset sekä vaihtoehtoiset uutismediat. Sosiaalinen media jää vielä kauas taakse perinteisen median tietolähteistä, mutta on selvästi suosituampi tietolähde kuin yllä luetellut harvinaiset tietolähteet.

Suomessa on tunnistettavissa sukupolviin nojaava jakolinja mediatottumuksissa (Strandberg 2016; Strandberg & Borg 2020). Tämä ilmenee siten, että eri ikäryhmissä on tunnis-

tettavissa merkittäviäkin eroja taidoissa ja tottumuksissa käyttää mediaa. Tästä syystä myös ilmastonmuutosta koskevaa uutisointia koskevia tietolähdetottumuksia tarkastellaan vielä erikseen ikäryhmittäin (kuvio 6).

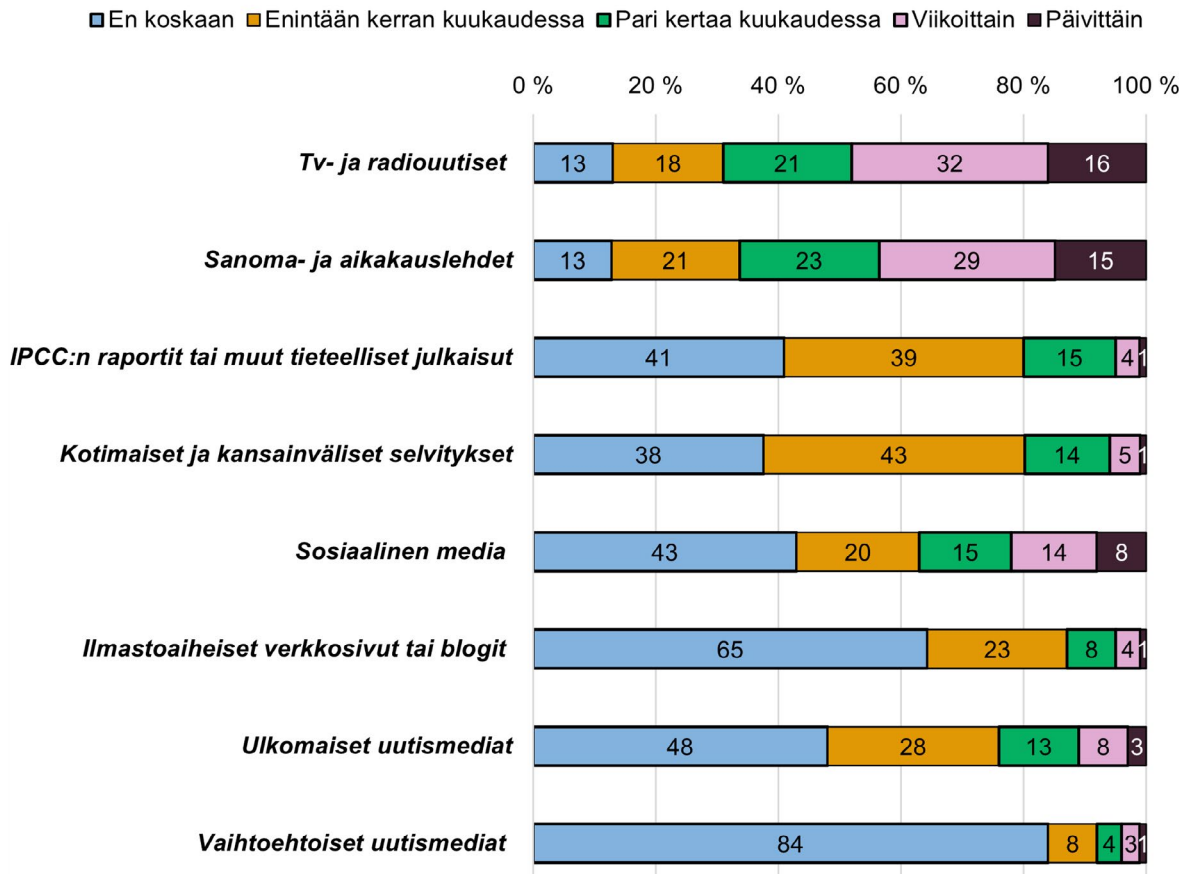
Kuvio 6 osoittaa, että ikäryhmien välillä on eroja siinä, mistä tietolähteistä ja kuinka aktiivisesti he seuraavat ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia. Nuorimman ikäryhmän, 18–34-vuotiaat, suosituin tietolähde ilmastonmuutokseen liittyville uutisille on sosiaalinen media, jota noin kolmannes (34 %) käyttää ilmastonmuutokseen liittyvien uutisten seuraamiseen vähintään viikoittain. Vanhimman ikäryhmän, yli 65-vuotiaiden, kohdalla vastaava osuus on 14 prosenttia. Kiinnostava havainto on myös se, että 18–34-vuotiaiden ikäryhmä on myös ainoa, jolle sosiaalinen media on yleisempi ilmastonmuutosuutisten tietolähde kuin TV- ja radiouutiset tai lehdistö.

Myös suosituimpien tietolähteiden, TV- ja radiouutisten sekä sanoma- ja aikakausi-

lehtien, kohdalla ikäryhmien väliset erot ovat suuria. Siinä missä vain neljännes (25 %) 18–34-vuotiaista vastaajista ilmoittaa seuraavansa vähintään viikoittain ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia TV- ja radiouutisista, on vastaava osuus 50–64-vuotiaissa vastaajissa 55 prosenttia ja yli 65-vuotiaiden vastaajien kohdalla peräti 72 prosenttia.

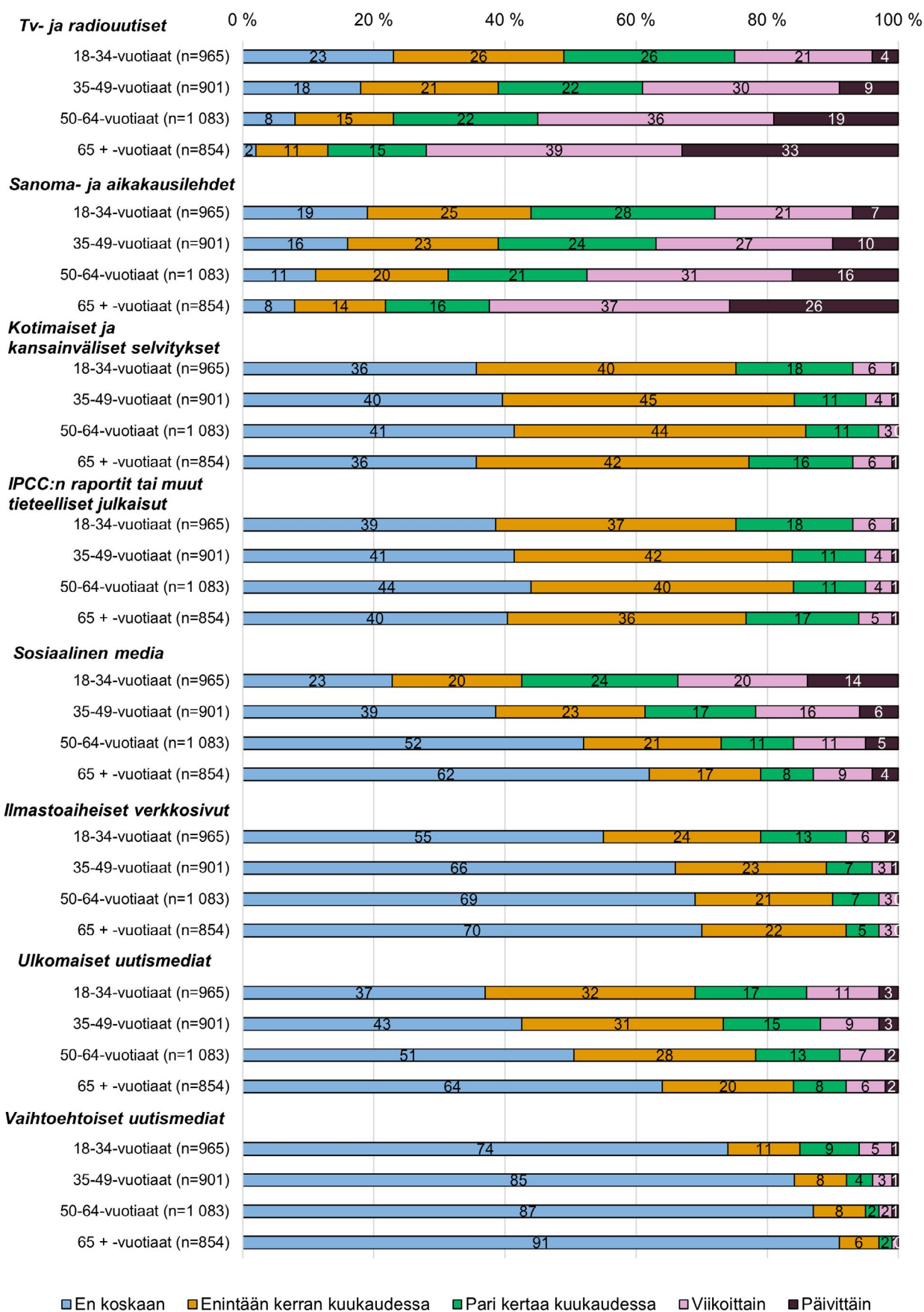
Sanoma- ja aikakausilehtien osalta tulokset ovat hyvin samansuuntaisia. 18–34-vuotiaista vastaajista vain 28 prosenttia seuraa vähintään viikoittain ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia sanomalehdistä, mutta 50–64-vuotiaissa osuus on 47 prosenttia ja yli 65-vuotiaissa 63 prosenttia. Harvemmin käytetyissä tietolähteissä, kuten esimerkiksi ulkomaisissa uutismedioissa, IPCC-raporteissa ja muissa tieteellisissä julkaisuissa, ilmastoaiheisissa verkkosivuissa sekä vaihtoehtoisissa uutismedioissa, ikäryhmäkohtainen vaihtelu käyttöaktiivisuudessa on huomattavasti pienempää. Kaikki käyttävät näitä tietolähteitä harvoin.

Kuinka usein seuraat ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia seuraavista lähteistä? (% , n=3 803)

Kuvio 5. Kuinka usein vastaajat seuraavat ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia eri tietolähteistä (% vastaajista, n=3 803).

Kuinka aktiivisesti eri ikäryhmät seuraavat ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia seuraavista tietolähteistä (%)

Kuvio 6. Kuinka usein eri ikäiset vastaajat seuraavat ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia eri tietolähteistä (% vastaajista).

Ottaen huomioon median roolin yhtenä vaikuttavimmista sosiaaliagenteista, on mielenkiintoista arvioida, miten eriytyvät mediankäyttötottumukset vaikuttavat ihmisten käsityksiin erilaisista yhteiskunnallisista asiaky-symyksistä, esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja sen torjunnasta. Tässä kyselytutkimuksessa on havaittu, että ainakin nuorin ja vanhin ikäryhmä saavat ilmastonmuutosta käsittelevän tietonsa hyvin erilaista medialähteistä. Sukupolvien välinen ”kuilu” on siis olemassa. Merkittävimpiä eroavaisuudet ovat sosiaalisen median ja perinteiseksi miellettyjen medialähteiden kohdalla. Tätä taustaa vasten on kuitenkin mielenkiintoista, että erilaistuvista mediankäyttötottumuksista huolimatta sukupolvien väliset erot esimerkiksi ilmastohuolessa tai -asenteissa eivät ole Suomessa kovinkaan suuret.

4.2 Luottamus ilmastotietoa tuottaviin tietolähteisiin

Kyselytutkimuksessa pyydettiin eri tietolähteiden käytön lisäksi vastaajia arvioimaan, kuinka paljon he luottavat eri tahoihin ilmastotiedon tuottajina. Arviointi tehtiin asteikolla 0–10,

jossa 0 tarkoitti ”en luota lainkaan” ja 10 ”luotan täysin”. Taulukkoon 2 on listattuina kaikki tahot eniten luotetusta vähiten luotettuun.

Listan ”kärjestä” erottuvat selvästi tutkimuslaitokset ja yliopistot, joihin luotetaan eniten ilmastotiedon tuottajina. Kaikista luotetuimpana tahona koetaan Ilmatieteenlaitos (keskiarvo: 8,15), mutta myös yliopistot ja tutkimuslaitokset koetaan yleisesti luotettaviksi ilmastonmuutosta koskevan tiedon lähteiksi. Ministeriö- ja viranomaislähteisiin luotetaan myös kohtalaisen paljon. Mukana olleissa erilaisissa medialähteissä havaitaan luottamuksen osatta selkeää vaihtelua, sillä siinä missä perinteiseen mediaan luotetaan kohtalaisen paljon (radio- ja televisio-ohjelmat: 6,40), luotetaan iltapäivämediaan (4,97) ja vaihtoehtomediaan (2,99) huomattavasti heikommin.

Mielenkiintoista on myös luottamus erilaisiin järjestöihin ja liikkeisiin. Vakiintuneihin järjestötoimijoihin, kuten WWF:ään (6,94) ja Suomen luonnonsuojeluliittoon (6,82), luotetaan huomattavasti enemmän kuin Greenpeaceen (5,86) ja Elokapinaan (4,42), jotka ovat uudempia toimijakentällä.

Taulukko 2. Vastaajien arvio siitä, missä määrin he luottavat, että eri tahot tarjoavat heille luotettavaa tietoa ilmastonmuutoksesta. Keskiarvotarkastelu (kaikki vastaajat, n=3 803).

Missä määrin luotat siihen, että seuraavat tahot tarjoavat sinulle luotettavaa tietoa ilmastonmuutoksesta? (0=en luota lainkaan – 10= Luotan täysin)

Taho	Keskiarvo	Keski-hajonta
Ilmatieteen laitos	8,15	2,30
Yliopistot ja muut riippumattomat tutkimuslaitokset	7,93	2,38
Suomen ympäristökeskus (SYKE)	7,56	2,51
Luonnonvarakeskus (LuKe)	7,49	2,48
IPCC ja Suomen ilmastopaneeli	7,17	2,89
WWF	6,94	2,83
Suomen luonnonsuojeluliitto	6,82	2,85
Ympäristöministeriö	6,81	2,54
Euroopan unioni	6,43	2,57
Maa- ja metsätalousministeriö	6,41	2,43
Radio- ja televisio-ohjelmat	6,40	2,31
Greenpeace	5,86	3,08
Elinkeinoelämä ja teollisuus	5,44	2,45
Iltapäivämediat	4,97	2,33
Elokapina	4,42	3,10
Vaihtoehtomediat, esim. MV-lehti	2,99	2,46

Luottamuksessa näihin toimijoihin on kiinnostavaa myös niiden kohdalla havaitut verrattain korkeat keskihajontaluvut. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vastauksissa on huomattavaa hajontaa. Samalla kun osa vastaajista on kokenut luottavansa niihin melko paljon ja osa vastaavasti ei luota niihin lainkaan. Tällainen havainto voi todennäköisesti kertoa aiheen politisoitumisesta ja näkemysten polarisoitumisesta. Kun jokin asiakysymys muuttuu tarpeeksi kärjistyneeksi poliittisesti ja julkinen keskustelu aiheesta mielletään riitaisaksi, luottamuksesta erilaisiin tietolähteisiin saattaa tulla valikoivaa. Tällöin ihmiset luottavat vain niihin tietolähteisiin, joiden he kokevat olevan ”samalla puolella” kuin he itse ja joiden välittämät tiedot sekä viestit miellyttävät heitä. Etenkin joihinkin ympäristöjärjestöihin liittyvien hyvin ristiriitaisten suhtautumistapojen voidaan osaltaan nähdä johtuvan tästä. Luottamuksen valikoivuus ei kuitenkaan näytä ainakaan vielä ylettyvän tieteen tekijöihin. Ilmastomuutoksen politisoituessa riippumattomiksi ja luotettaviksi miellettyjen tiedonlähteiden rooli on hyvin tärkeä.

4.3 Mistä kansalaiset kokevat tarvitsevänsä lisää tietoa?

Ilmastomuutoksesta tuotetaan jatkuvasti paljon tutkimuksellisia ja yleistajuisia raportteja. Uutisointi ilmastomuutoksesta ja sen aihepiiriin kuuluvista teemoista on viime vuosina ollut muista yhteiskunnallisista kriiseistä huolimatta verrattain aktiivista. Kansalaiskyselyssä haluttiin selvittää kansalaisten näkemyksiä siitä, millaisista ilmastomuutokseen liittyvistä aiheista he kokevat tarvitsevänsä lisää tietoa. Taulukkoon 3. on koottu suuruusjärjestyksessä vastausvaihtoehtoina annetut aiheet. Taulukossa on raportoituna osuus vastaajista, jotka ovat vastanneet kunkin aiheen kohdalla tarvitsevänsä siitä lisää tietoa. Vastaajat ovat voineet kysymyksessä valita useamman aihealueen, josta kokevat tarvitsevänsä lisää tietoa.

Eniten lisää tietoa kaivataan ilmastomuutoksen taloudellisista vaikutuksista Suomen valtiolle (30,2 % vastaajista). Tämä kertoo siitä, että ilmastomuutos nähdään hyvin laaja-alaisena ongelmana, jonka vaikutuksien katsotaan ulottuvan useille yhteiskunnallisen elämän osa-alueille. Ilmastomuutoksen ja sen hillitsemiseksi tehtävien toimien taloudelliset vaikutukset saattavat olla paikoin vaikeita hahmottaa – ja osin niistä voi myös muodostua kansalaisille ristiriitainen kuva. Ensinnäkin ilmastomuutoksen sekä sen hillintään liittyvien keinojen välisten vaikutusten erottaminen saattaa olla hankalaa. Toiseksi niistä kerrottavat viestit saattavat olla ristiriitaisia; samalla kun yhtäällä voidaan korostaa kunnianhimoisten ilmastotoimien mahdollisuuksia taloudellisen kasvun aikaansaajina, toisaalla voidaan olla huolissaan. Tuloksessa voi lisäksi heijastua erityisesti kyselyn keruujajankohta, syksy 2022, jolloin taloudessa elettiin suuren epävarmuuden aikaa ja yleinen korkotaso oli lähtenyt jyrkkään nousuun.

Toiseksi eniten lisää tietoa kansalaiset kokevat tarvitsevänsä ilmastomuutoksen hillinnästä muualla maailmassa (26,5 %). Kolmanneksi eniten lisää tietoa kaivattaisiin suomalaisten aiheuttamista päästöistä (22,4 %). Hieman yli viidennes vastaajista kokee tarvitsevänsä lisää tietoa ilmastomuutoksen vaikutuksista maailmalle (22,3 %). Näissä tiedontarpeissa korostuvat selkeästi ongelman globaali luonne, jossa suomalaisten kulutus ja täällä toteutettavat ilmastotoimet ovat vääjäämättä osa maailmanlaajuista ratkaisukehikkoa. Näin laaja kokonaisuus huomioiden tiedontarpeet tuntuvatkin melko ilmeisiltä. Toisaalta tiedontarpeet voivat kertoa osaltaan myös suomalaisen aiheesta käytävän julkisen keskustelun painotuksista, joissa oikeudenmukaista ilmastosiirtymää peilataan hyvin vahvasti siitä näkökulmasta, että Suomi on kansainvälisesti verrattain pieni toimija, jossa yksilön hiilijalanjälki on kuitenkin kohtuullisen suuri. Siispä Suomen oikeudenmukaista osuutta ilmastomuutoksen torjunnan kaltaisessa suuressa ponnistuksessa tunnutaan väistämättä

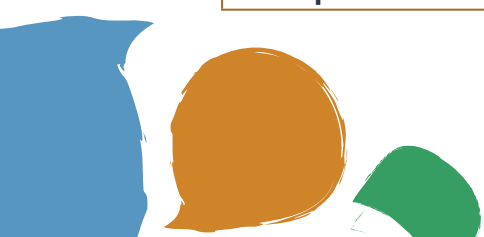
tarkasteltavan suhteessa muualla suunniteltaviin ja tehtäviin toimiin.

Tarve saada lisää tietoa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta yksiköiden arkielämässä (16,6 %) tai ilmastonmuutoksen syistä (15,8 %) on selvästi pienempää. Kuntatason tietoa kaivataan myös verrattain vähän. Vain reilu 10 prosenttia (10,1 %) vastaajista kokee

tarvitsevansa lisää tietoa ilmastonmuutoksen hillinnästä Suomen kunnissa ja ainoastaan 8,4 prosenttia kokee tarvitsevansa lisää tietoa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta omassa kunnassaan ja maakunnassaan. Yhteensä reilu neljännes vastaajista (26,5 %) kokee myös, ettei tarvitse enemmän tietoa mistään mainituista ilmastonmuutokseen liittyvistä asioista.

Taulukko 3. Raportoituna osuus vastaajista, jotka kokevat tarvitsevansa enemmän tietoa seuraavista ilmastonmuutokseen liittyvistä aiheista (% vastaajista, kaikki vastaajat n=3 803).

Koen tarvitsevani lisää tietoa.... (%)	Kaikki vastaajat
Ilmastonmuutoksen taloudelliset vaikutukset Suomen valtiolle	30,2
Ilmastonmuutoksen hillintä muualla maailmassa	26,5
Suomalaisten aiheuttamat päästöt	22,4
Ilmastonmuutoksen vaikutukset maailmalle	22,3
Yksilön keinot hillitä ilmastonmuutosta	22,2
Ilmastotietoa tutkivat ja tuottavat tahot	21,4
Poliittisten puolueiden ilmastotavoitteet Suomessa	21,2
Suomen valtion harjoittama ilmastonmuutoksen hillintä	21,1
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen Suomessa	20,3
Julkishallinnon toimijoiden vastuut ilmastopolitiikassa	19,5
Ilmastonmuutoksen vaikutus eri ihmisryhmiin Suomessa	19,1
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen yksilön arjessa	16,6
Ilmastonmuutoksen syyt	15,8
Ilmastonmuutoksen taloudelliset vaikutukset kunnille	15,5
Ilmastonmuutoksen hillintä eri aloilla	12,0
Ympäristöjärjestöjen ilmastotyö ja toiminta	10,5
Ilmastonmuutoksen hillintä Suomen kunnissa	10,1
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen eri aloilla	8,5
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen omassa kunnassani ja maakunnassani	8,4
Ilmastonmuutoksen hillintä työpaikallani	6,4
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen työpaikallani	3,9
Ei kaipaa lisää tietoa mistään	26,5

5. YHTEENVETO – MITÄ RAPORTIN TULOKSET KERTOVAT?

Tässä tutkimusraportissa on tarkasteltu kansalaisten ilmastohuolta, toimintahalukkuutta ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, ilmastotoimia koskevia asenteita sekä ilmastotiedon lähteitä ja luottamusta eri tietolähteisiin. Suomessa on viime vuosina tehty useita tutkimuksia liittyen ilmastomuutokseen suhtautumiseen (ks. esim. Ervasti & Mustikkamaa 2020; Lehtonen ym. 2020; Ilmastobarometrit 2015, 2019 ja 2023; Metelinen 2020 ja 2023; Sivonen, 2022). Tämän raportin erityisenä mielenkiintona on ollut selvittää viimeaikaisten tapahtumien, mukaan lukien koronapandemian ja Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan seuranneen kriisin, vaikutusta suomalaisten ilmastohuoleen ja -asenteisiin. Lisäksi erityistä huomiota on kiinnitetty ilmastotiedon lähteisiin sekä erilaisiin mediankäyttötapoihin.

Kyselyn perusteella suomalaiset ovat viime vuosien muista isoista kriiseistä huolimatta yhä huolissaan ilmastomuutoksesta. Noin kolme vastaajaa neljästä on vähintään jonkin verran huolestunut ilmastomuutoksesta, samalla kuin alle kymmenes vastaajista kertoi, ettei ilmastomuutos huoleta lainkaan. Saamistamme vastauksista selviää myös, että viime vuosien aikana tapahtumat Suomessa ja maailmalla ovat enemmänkin lisänneet huolta ilmastomuutoksesta kuin vähentäneet sitä. Erityisesti sään ääri-ilmiöt sekä kotimaassa että ulkomailla yhdistetään vahvasti ilmastomuutoksen aikaansaamiksi ja ne selvästi kasvattavat huolta. Median uutisoinnin ilmastomuutoksesta voidaan myös yleisesti nähdä enemmän kasvattavan kuin vähentävän ilmastohuolta.

Samalla on selvää, että jotkin kiireellisemmiltä ja konkreettisemmilta tuntuvat kriisit saattavat vähentää ilmastohuolta riippumatta siitä, että asioiden välillä olisikin yhteys. Esimerkkinä tällaisesta tapahtumasta on vuonna 2020 alkanut koronakriisi. Vaikka pandemioiden yleistymisen ja ilmastomuutoksen välillä onkin todettu olevan yhteys, koronapandemiaa ei kyselymme tulosten perusteella yhdistetty ympäristökriiseihin. Vaikka pandemia ja siihen liittyvät toimenpiteet koskettivat jokaista suomalaista, nämä kokemukset lisäsivät ilmastomuutokseen liittyvää huolta vain noin viidenneksellä vastaajista.

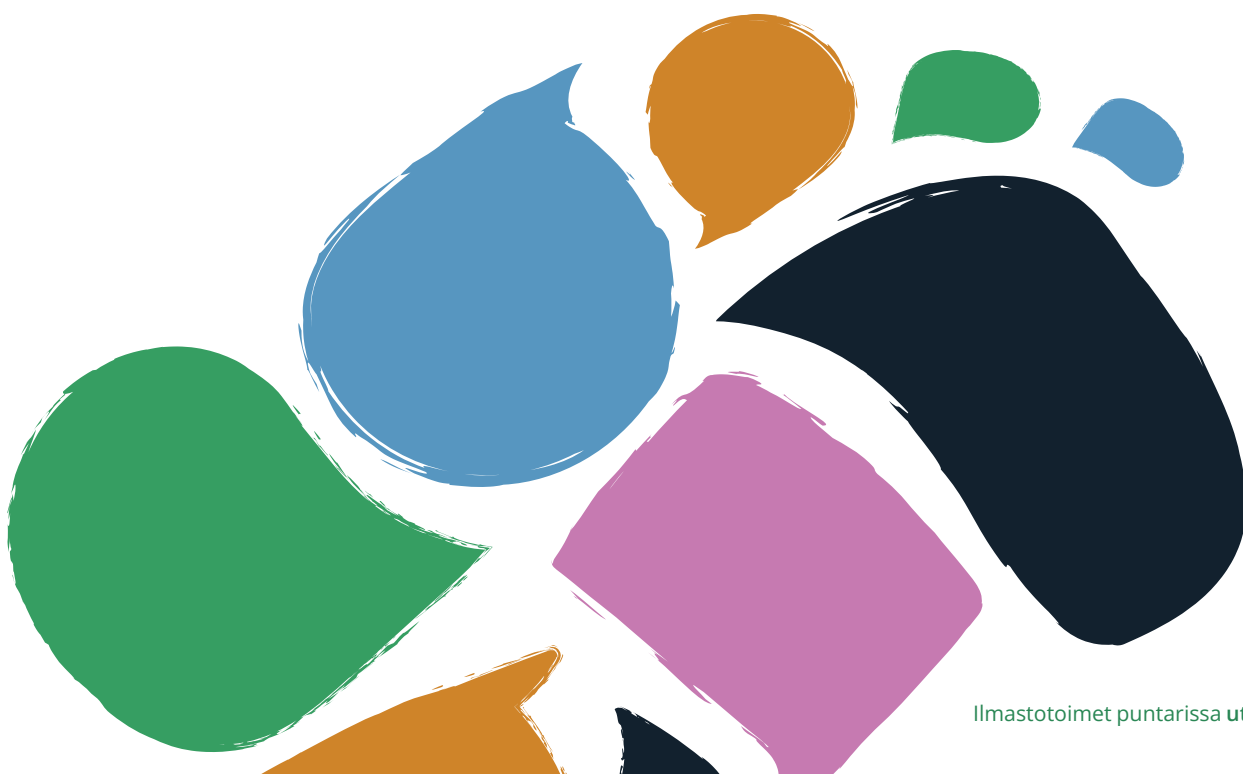
Venäjän aloittaman hyökkäyssodan kohdalla on käynyt toisin. Vaikkei kyseessä olekaan ilmastomuutokseen suoraan kytköksissä oleva kriisi, vaikuttaa siltä, että hyökkäyksen käynnistänyt energiakriisi ja siihen liittyvä uutisointi ovat saaneet ihmiset pohtimaan etenkin fossiilisista polttoaineista luopumista uudella vakavuudella. Tulosten perusteella venäläisestä tuontienergiasta luopuminen on monilla paljon merkityksellisempi syy vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä kuin suoraan ilmastoon ja ympäristöön kytkeytyvät syyt. On huomionarvoista, että ilmastosiirtymää voivat siis osaltaan vauhdittaa syyt ja diskurssit, jotka eivät perimmäisesti ole ”vihreitä”.

Vaikka ilmastomuutos ja siihen varautuminen saattaakin joskus vaikuttaa julkisen keskustelun perusteella sukupolvien väliseltä konfliktilta, tämä kuva ei saa kyselymme perusteella vahvistusta. Enemmän vaikuttaa siltä, että ikäryhmien väliset erot sekä ilmastohuolella että -asenteissa ovat verrattain pienet. Lisäksi iän

ja ilmastonmuutokseen suhtautumisen välinen suhde ei ole lineaarinen, vaan muistuttaa U:n mallista jakaumaa. Suurin ero sukupolvien välillä näyttää liittyvän mediankäyttötottumuksiin sekä niihin lähteisiin, josta ilmastonmuutoksesta saadaan tietoa. Erilaistuvat mediankäyttötottumukset eivät kuitenkaan selvästi ole johtaneet näkemysten eriytymiseen ainakaan toistaiseksi.

Kyselyn perusteella muut sosiodemografiset muuttujat ovat merkittävämpiä ilmastohuolen ja -asenteiden erojen selittäjiä. Naiset ovat paitsi miehiä enemmän huolissaan ilmastonmuutoksesta, myös suhtautuvat keskimäärin miehiä myönteisemmin kunnianhimoisempiin ilmastotoimiin. Myös eri koulutusryhmien sekä eri tyyppisissä asuinpaikoissa asuvien vastaajien välillä on eroja. Asuinalueesta tai asuinpaikasta kumpuavat erot ovat harvoin yksiselitteisiä. Asuinympäristöt muodostavat toisistaan poikkeavat sosiaaliset ympäristöt, jotka epäilemättä vaikuttavat niissä asuvien ajatteluun vaihtelevin tavoin, muokaten niissä asuvien asenteita ja käyttäytymistä. Näiden ilmastonmuutokseen suhtautumista selittävien demografisten jakolinjojen merkitystä ei tulisi vähätellä.

TIIVISTELMÄ RAPORTIN KESKEISISTÄ TULOKSISTA

ILMASTOHUOLI

- Kyselyn perusteella suomalaiset ovat yhä huolissaan ilmastonmuutoksesta. Noin kolme vastaajaa neljästä on vähintään jonkin verran huolestunut ilmastonmuutoksesta samalla kuin alle kymmenes vastaajista kertoi, ettei ilmastonmuutos huoleta lainkaan.
- Äärisääilmiöt sekä ulkomailla että Suomessa ovat selvästi eniten lisänneet kansalaisten ilmastohuolta viimeisen kahden vuoden aikana. Myös ilmastonmuutosta koskeva uutisointi ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ovat merkittävästi lisänneet huolta.

HALUKKUUS TOIMIA ILMASTONMUUTOKSEN HILLITSEMISEKSI

- Halukkuuteen toimia vaikuttaa demografisista tekijöistä eniten kansalaisten koulutustaso: yliopistokoulutuksen käyneet ovat kaikista halukkaimpia toimimaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.
- 18–34-vuotiaat kansalaiset ovat yhtä halukkaita toimimaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi kuin yli 65-kansalaiset.
- Yliopistokoulutuksen käyneet suhtautuvat myös myönteisimmin ilmastotoimiin. Lisäksi naiset ja suuren kaupungin keskustassa asuvat erottuvat muita myönteisemmällä suhtautumisellaan.

SYYT FOSSIILISISTA LUOPUMISELLE

- Huomattavasti merkittävimmäksi syyksi nousee vähäisempi riippuvuus venäläisestä tuontienergiasta: jopa 65 prosenttia vastaajista pitää sitä erittäin tärkeänä syynä sille, että Suomen tulisi vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä.

ILMASTOMUUTOSTA KOSKEVAT TIETOLÄHTEET JA LUOTTAMUS NIIHIN

- Kaikista eniten ilmastonmuutosta koskevia uutisia seurataan perinteisen median lähteistä: sanomalehdistä, tv:stä ja radiosta.
- 18–34-vuotiassa sosiaalinen media erottuu tietolähteenä, jota käytetään verrattain paljon ilmastonmuutosta koskevien uutisien seuraamiseen.
- Kansalaiset luottavat selvästi eniten yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin ilmastotiedon tuottajina.
- Eniten lisää ilmastonmuutosta koskevaa tietoa kansalaiset kokevat tarvitsevansa ilmastonmuutoksen taloudellisista vaikutuksista Suomelle sekä ilmastonmuutoksen hillinnästä muualla maailmassa.

LÄHTEET

- Ervasti, H. & Mustikkamaa, S. 2020. Ilmastoasenteet Suomessa ja Euroopassa. Turun yliopisto. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7953-0>.
- Fisher, S. D., Kenny, J., Poortinga, W., Böhm, G., & Steg, L. 2022. The politicisation of climate change attitudes in Europe. *Electoral Studies* 79(102499). <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2022.102499>.
- Inglehart, R. 1977. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Kangas, J. 2016. Näkymätön ilmasto, näkyviä kuvia: Ilmastoriskin visualisointi ja kuvallinen kehystäminen Helsingin Sanomissa. *Media & viestintä* 39(4), 209–227. <https://doi.org/10.23983/mv.61407>.
- Knutsen, O. 2018. *Social Structure, Value Orientations and Party Choice in Western Europe*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Lehtonen, T., Niemi, M. K., Perälä, A., Pitkänen, V. ja Westinen, J. 2020. Ilmassa ristivetoa. Löytyykö yhteinen ymmärrys? Tutkimus kansalaisten, kuntapäättäjien ja suuryritysten johtajien ilmastoasenteista. Saatavilla verkosta: <https://www.uwasa.fi/fi/tutkimus/hankkeet/ilmassa-ristivetoa-loytyyko-yhteinen-ymmarrys>.
- Mayer, A. 2020. Social support for de-carbonizing the energy system: The role of expressive partisanship, *Environmental Science & Policy* 109, 83-94. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2020.03.013>.
- Metelinen, S. 2019. Elämänmuutoksen empiijät. EVA-analyysi nro 73. Saatavilla: https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2019/06/eva_analyysi_no_73-5.pdf
- Metelinen, S. 2020. Luonnon vastaisku. EVA-arvio nro. 23. Saatavilla: <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2020/07/eva-arvio-023.pdf>
- Metelinen, S. 2023. Tee se itse ilmastopoliittikkaa. EVA-analyysi nro 117. Saatavilla: <file:///C:/Users/at85682/Downloads/eva-analyysi-no-117.pdf>
- Nikkanen, H. 1.3.2021. "Katollani on vuorenpeikko, mutta kirjoitan nyt muista aiheista". Long Play. Saatavilla: <https://www.longplay.fi/sivuaanet/katollanivuorenpeikko-mutta-kirjoitan-nyt-muista-aiheista>, haettu 14.6.2023.
- Sivonen, J. 2022. Attitudes toward global and national climate policies in Finland – The significance of climate change risk perception and urban/rural-domicile, *GeoJournal* 88, 2247–2262. <https://doi.org/10.1007/s10708-022-10750-0>.
- Strandberg, K. 2016. Ehdokkaiden ja kansalaisten internetin ja sosiaalisen median poliittinen käyttö vuosien 2003–2015 eduskuntavaaleissa. Teoksessa K. Grönlund & H. Wass (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Oikeusministeriö, 95–116. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-517-1>.
- Strandberg, K. & Borg, S. 2020. Internet ja sosiaalinen media osana vaalikampanjaa. Teoksessa S. Borg, E. Kestilä-Kekkonen & H. Wass (toim.) Poliitiikan ilmastomuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Oikeusministeriö, 103–122. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>.
- van der Linden, S. 2017. Determinants and Measurement of Climate Change Risk Perception, Worry, and Concern, *Oxford Research Encyclopedia of Climate Science*, [10.1093/acrefore/9780190228620.013.318](https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228620.013.318).
- Weko, S. 2021. Communitarians, cosmopolitans, and climate change: why identity matters for EU climate and energy policy. *Journal of European Public Policy* 29(7), 1072–1091. <https://doi.org/10.1080/13501763.2021.1918751>.

ILMASTOTOIMET
PUNTARISSA

Raportti ja siinä käytetty kyselytutkimusaineisto ovat osa Ilmastotoimet puntarissa (FACTOR) -hankeessa tehtävää tutkimustyötä. Hanketta rahoittaa Suomen Akatemia.

